

O STATUETĂ A ZEULUI OSIRIS LA TIBISCUM

SORIN M. PETRESCU

Recent Muzeul din Caransebeș a intrat în posesia unor materiale arheologice¹ datând din epoci diferite². Printre acestea, se remarcă o statueta din lut reprezentând pe zeul egiptean Osiris descoperită mai demult la Tibiscum³.

În afara acestei piese, în Banat mai sunt menționate de către FR. Griselini încă trei reprezentări ale zeilor Anubis, Ismet și Isis, din păcate dispărute⁴.

Statueta în discuție are o lungime de 21 cm și este realizată prin turnare în tipar bivalv, dintr-un lut fin de culoare cenușie după care a fost finisată – nu destul ca să dispară nervurile de turnare – și acoperită cu o angobă fină de culoare neagră-cenușie ce conferă un aspect dioritic.

Pe cap statueta poartă coroana atef tipică, coroană ce are vârful tăiat pentru a susține un mic soare și două pene de struț laterale⁵, în prezent deteriorată parțial.

1. Este vorba despre materiale arheologice donate de către familia pr. prot. Ilie Câmpeanu, căreia îi mulțumim și pe această cale. Materialele au număr de inventar 11700 – 11790.

2. Sunt materiale aparținând culturii Vinča, epocii romane și sec. XVI–XVII din cetatea Caransebeșului.

3. În lucrarea în manuscris a pr. Ilie Câmpeanu redactată în anul 1983 și având titlul *Caransebeșul arheologic, politic, istoric, social, cultural*, piesa este ilustrată foto și comentată greșit ca reprezentând pe Isis – Patrona, menționând că provine din împrejurimile Caransebeșului (p. 71, 73). Într-o notiță de mână aflată în arhiva personală nota însă că statueta provine de pe malul râului Timiș, în apropiere de castrul roman Tibiscum, fiindu-i dată de un localnic din satul Iaz ce a descoperit-o în arătură. Nr. inv. la M.J.E.R.G. Caransebeș 11791.

4. F. Griselini, *Versuch einer politischen und naturlichen Geschichte des Temesvarer Banats*, I, Wien, 1780, p. 285, tab. III/2; Alex. Popa, *Culte egiptene și microasiatice în Dacia romană*, teză de doctorat (mss.), Cluj-Napoca, 1979, p. 265.

5. M.E. Matei, *Miturile Egiptului antic*, București, 1958, p. 58; G. Posener și colab., *Enciclopedia civilizației și artei egiptene*, București, 1974, p. 75.

Pe frunte se distinge o uraios⁶ (gr. *uraeus*) ce desemnează reprezentări ale unei zeițe cu nume diverse, care personifică ochiul arzător al lui Re și simbolizând natura de foc a coroanelor, lua aspectul unei cobre femele înfuriate⁷.

Fața statuetei semnifică liniștea și blândețea, având o barbă tipică zeilor, adică lungă, subțire și fin împletită. Brațele sunt încrucișate pe piept, având în mâini cârja și biciul iar de la brâu în jos corpul este strâns înfășurat într-o teacă, reprezentare tipică zeilor creatori și dătători de viață⁸. De la brâu în jos, se desfășoară un registru cu dimensiunile de 7,5 x 1,8 cm pe care sunt reprezentate 14 hieroglife dispuse pe 9 rânduri⁹.

Statueta zeului Osiris de la Tibiscum se înscrie printre extrem de puținele descoperiri din Dacia romană. Prezența statuetei în perimetrul municipiului roman de la Tibiscum – dacă informația privind descoperirea este corectă¹⁰ – ne permite să avansăm ipoteza existenței aici, între sfârșitul sec. II și prima jumătate a sec. III e.n., a uneia sau mai multor familii pentru care această statueta însemna ceva mai mult decât o simplă piesă decorativă fără conotații religioase.

6. Riguros științific, uraeus ar fi de gen masculin dar egiptologii spun “o uraeus” ținând cont că este vorba de o “Doamnă Șarpe”, cf. G. Posener și colab. *op. cit.*, p. 297.

7. *Ibidem*.

8. *Ibidem*, p. 275. Tot așa apar în reprezentări și zeii Ptah și Min Ihtifalic. Se consideră în general că “teaca” este copia “scoarței” copacului ce închide forțele vegetale gata să renască, prin urmare simbolul “impulsului” vital și al veșniciei acestuia.

9. Publicăm statueta în desen și nu în fotografie – care nu poate oferi o bună claritate a imaginii – cu speranța “citirii” textului de către un specialist în hieroglife.

10. Ar fi în acest caz prima descoperire egipteană de la Tibiscum.

STATUE OF EGYPTIAN GOD OSIRIS OF TIBISCUM

SUMMARY

In 2001 Ethnografical County Museum of Caransebeş received a donation of archeological artefacts. Between them, one it is very interesting: a little statue of egiptian god Osiris manufactured by gray burned clay (21 cm high) who was discovered by a farmer from village Iazin the area of ancient roman city *Tibiscum*.

We supposed than the statuette may be datate in the end of the II nd and the first half of the III rd century a Chr.

Figure list :

Fig. 1 – Tibiscum – statue of god Osiris

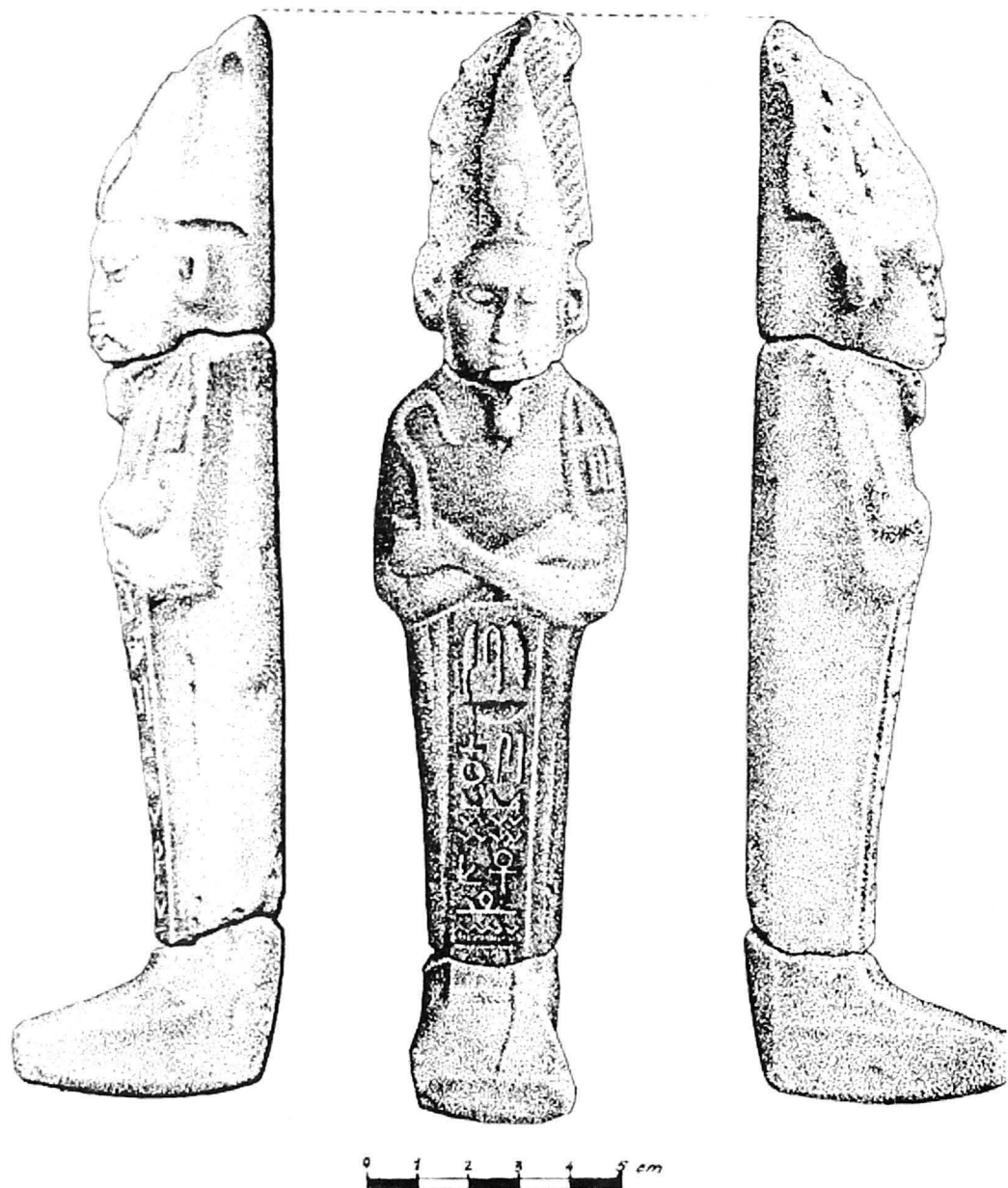

Fig. 1. Tibiscum – statueta zeului Osiris